

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. /

Fylke: Sør-Trøndelag

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Agdenes

Emne: Ard og plog

Bygdelag:

Oppskr. av: Arne Elven

Gard: Elven

(adresse): Tinslerfjorden

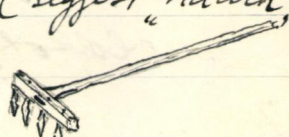
G.nr. 44 Br.nr. /

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

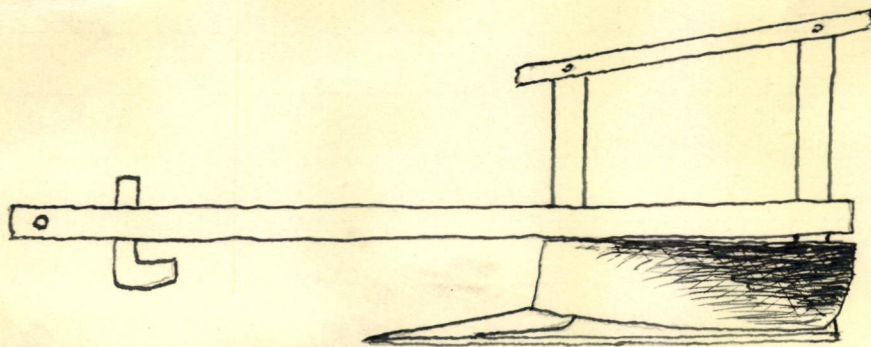
1. Både ard (segjest som al, med lang a og kjukk l) og plog har vore brukte i bygda så langt attende som ein har høyrd desse omtala.

2. No bli det ikkje brukte ard. Vi vit ikkje om, eller det har ikkje vore tala om at ard har vore brukte på kornaker. - Til å mylde med kornet har vore brukte hovv helst på lidt større bruk; men på små bruk har det vore brukte grev og harke (f.) (segjest "haark" på skap omlag som ei rive (riiv);
 men med jarnliidar

3. Arden har vore til å laga reuder til potetsetkinga og den har vore brukte til å klyppe poteten eller arde (ale) poteten. Anna bruk for arden har det vistnok ikkje vore.

Ard og klyppeplog er det sama; men det kan vera at klyppeplog er eit nyare - eller kanskje samstundes eit "finare" - namn som er iinnkomme med "bokmålet".

4. Eg har ikkje sett mein enn ein ard her i bygda, slik som teikninga på neste side.

Ard frå Agdenes.

- Vellefjølene er av platejarn og vridd så dei er meir og meir iunkole attover. Leisten er av tre - iinnvendig - og på framenden, spissen, påfora platejarn og under midten er lagd ei jarnskinne ca. 2x1 tomme.
5. Vi vit ikkje av særskilde skjaker for ard. Det har vore brukt "skakla" (skaklar), av prestenger samantvunde med vidjer av bjørk.
6. Nemninga på dei ymse deler av arden er her: ais, fjøler, leist, skjær, styre, moldfot.
7. - - -
8. Det er vellefjole, helst iunkole på uttida, og dei vider seg utover mest i øvre kant attover.
9. Nei.
10. Ein kan måle til djupganga berre med moldfoten. Ei stilling som på 3c er aldeles ukjend her.
11. - - -
12. Arden var laga på gard - av heimsmed.
13. No brukas mest berre fabrikk laga plogar, noke som vart varteg frå den tid slike

plogar vart å få kjøpt og etterkvart dei gamle handlaga heimegjorde plogau' vart tilslike. Noko vist årstal for skiftet er det ikkje råd å nemne.

Dei gamle plogau' vart laga av særskilde plogsmedar; men her i Agdenes har det vistnok ikkje vore nokon plogsmed. Flering år 1850 vart kjøpt til ått oss ein ny-laga plog frå plogsmed på Orkanger. Men prisen kan eg ikkje tvinge, enda den har vore nemnd nokre gonger.

14. Eldre - eller gamle - plogar som kjende likne dei under dette nr. framdynde teikningar har vi ikkje. Elles kan merkes, at velleffolau' på dei gamle legdeplogane var av jern, var vridd og var tøv (vokne?).

15) Handfeng, spade e.l., til å renske plogsmed har ikkje vore med plogen.

16. Ved framkjøring - tilbaketjøring - var plogen alltid lagd med fjøla opp. - Men

17. det var alltid fleire ein kloss eller som jamnast 2 klossar på åsen til å kjøra plogen på. Særskild namn veit eg ikkje av på desse klossane.

18. Det var ikkje vanleg å ha både høgre og vinstre-plog på gardau'. Ein var som regel glad når ein hadde råd til å skaffe seg ein plog. På yngre større gardar hadde dei - slik som no - begge slags. Det vart da mykje mindre reinvoldkjøring; dei brukte da dei yngre plogar annankvar gong på same jordstykket.

19. Tjuppunga var tilnærde med ein moldfot. For ca. 60 år sidan var det ein her som

Kjøpte seg plog av ein bygdsmed. Denne ploggen var det ingu moldfot på, men ovalag lange skaft. Djupgonga skulde da bli tilmåle på den måte at ein heldt skafta høgt, når ploggen skulde gå djupt, men ned, når ein skulde pløggja grøndt. Men dette var ein klein skillingmåle, og dei måtte selje på moldfot.

20. Vi veit ikkje av plogar utan riske. Elles veit vi ikkje om slike eldgamle plogar, som det er rekna med i spyrgjelista.

21. Nei.

22. Ein særskild slede til å køyra ploggen på har det ikkje vore; men på kvar gard har dei gjerne havt slede - bremeslede - til summerbrukt og når det var noko til stykke å fara til ploglandet, vart ploggen køyrd på sledan.

23. Nei.

Vi veit ikkje av at ploggen har vore kalla ard. I dei stork dei gjer dette, må det vel koma av, at ard er eldre enn plog, og når ploggen kom, vart han kalla ard, avdi han roter i jorda.

Ordet "ard" seggest som a med tjukt l.

"Plog" seggest plog - som ordet er skrive.

Ard er hantkyusord.

1845

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING